

دایره تحصیلات تکمیلی

رساله سطح ۳

رشته تفسیر و علوم قرآن

موضوع:

توسعه فرهنگ دینی و چالشهای فرا روی آن

از دیدگاه قرآن کریم و روایات

استاد راهنما: دکتر علی شمس

نگارنده: اکرم تاجیک

سال تحصیلی: ۱۳۹۷

چکیده

پدیده فرهنگ، مقدمه ای است که به تدریج، هستی آن تکامل می یابد و توسعه فرهنگ نیز در اثر عوامل متعددی محقق می شود، دین که مجموعه ای از باورها و عملکردها است بر اساس آن صورت می پذیرد، خود مقوله ای فرهنگی است که آرام آرام و با مراقبت های ویژه در جامعه شکل می گیرد، و چون دارای ظرایف و امور سهل و ممتنع است به سهولت آسیب می پذیرد و عواملی نیز مانع از رشد و توسعه آن می گردد.

قرآن مجید، جامعه دینی به معنی واقعی کلمه را، جامعه ای می داند که مردمان در آن، مجموع آن چه را که در کتاب خدا آمده باور داشته و به آنها عمل کنند و گرنه آثار سوء چنان تبعیضی در دنیا و آخرت دامن گیر آنان خواهد شد.

تعالیم و احکام الهی براساس فطرت و خاستگاه طبیعی انسان برای پیاده شدن نازل شده اند و عالیتترین صورت آن اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله) است.

فرهنگ دین ریشه در اعتقادهای مردم دارد، و این اعتقادات با روند عدالت اجتماعی و بروز ویژگیهای رفتار اسلامی در دولت مردان و متولیان نظام اسلامی شدت می یابد، دولت منبعث از اسلام، بدون تردید وظیفه دار و عهده دار توسعه فرهنگ دین است و این وظیفه باید به گونه ای انجام شود که به استقبال دین و قوانین الهی لطمه ای وارد نشود و دین ابزار و اسباب دولت قرار نگیرد.

برای اینکه دین مستقل و پاک بماند و از ناپاکیها و اندیشه های سلطه گرانه مصون باشد، بایستی در دولت دینی دو اقدام انجام شود :

۱- دولت فقط به زیر ساختهای دینی بپردازد.

۲- دولت از هر گونه بروز فساد و عوامل ضد دین به شدت جلوگیری کند.

و برای رهبر دینی که از متن دین و مردم برخاسته است دو وظیفه مهم وجود دارد :

۱- کلیه نهادهای دینی که می بایست از بودجه دولت برخوردار شوند، زیر نظر خود اداره کند.

۲- با کمک حوزه های دینی مستقل، به نهادینه کردن احکام و تعالیم دین، در جامعه بپردازد

فهرست مطالب

- ۱-۱ : تبیین موضوع ۸
- ۲-۱ : مفهوم شناسی ۹
- ۱-۲-۱ : تعریف لغوی ۹
- ۲-۲-۱ : تعریف اصطلاحی ۹
- ۳-۱ : ضرورت تحقیق ۱۰
- ۴-۱ : سؤالات تحقیق ۱۱
- ۱-۴-۱ : سؤال اصلی ۱۱
- ۲-۴-۱ : سؤالات فرعی ۱۱

فصل دوم: عوامل اثرگذار و اثر پذیر در توسعه فرهنگ دینی

- ۱-۲ : عوامل مؤثر در توسعه فرهنگی از دیدگاه قرآن و روایات ۱۳
- ۲-۲ : مردم و آداب و رسوم ۱۳
- ۳-۲ : اعتقادات دینی و مذهبی ۱۵
- ۱-۳-۲ : حکومت و دولت ۱۵
- ۲-۳-۲ : ضرورت تبیین فرهنگ مطالعه و تحقیق توسط دولت ۱۵
- ۳-۳-۲ : ضرورت تبیین و تبلیغ حقوق خانواده توسط دولت ۱۶
- ۴-۳-۲ : ضرورت تبلیغ و ترویج اصل امر به معرف و نهی از منکر ۱۹
- ۴-۲ : مردم ۲۱
- ۱-۴-۲ : جایگاه مردم در توسعه فرهنگی ۲۱
- ۲-۴-۲ : مشارکت و حضور حقیقی مردم در عرصه تبلیغات دینی ۲۳
- ۳-۴-۲ : حوزه های علمیه و سازمان روحانیت ۲۳

۲۴ ۴-۴-۲: نهادهای دینی مستقل و یا مردمی
۲۵ ۵-۴-۲: نخبگان و روشنفکران دینی- دانشگاهی و توده مردم
۲۷ ۱-۵-۲: خلأ بحران و گرایش به معنویت در سطح جهان
۲۸ ۲-۵-۲: رقابت های جهانی در رهبری ملل
۲۹ ۳-۵-۲: نیاز جهان به گفتگوهای سازنده
۳۱ نتیجه گیری

فصل سوم: قوانین ، ابزارها و روشهای ترویج دین داری

۳۳ ۱-۳: ابزار شناسی ترویج دینی
۳۴ ۲-۳: روش شناسی ترویج دینی
۳۵ ۳-۳: اصول و قوانین کلی در بکار گیری روشها و ابزار
۳۵ ۴-۳: قوانین و اصول ترویج دینداری
۳۶ ۲-۴-۳: قوانین و اصول مربوط به مخاطب
۳۷ ۳-۴-۳: قوانین و اصول مربوط به موضوع
۳۷ ۵-۳: روشها و ابزار های دینداری در سیره معصومین علیهم السلام
۳۸ ۲-۵-۳: ایمان انبیاء (ع) به میثاق خاص الهی
۳۸ ۳-۵-۳: التزام عملی پیامبران به میثاق الهی
۳۸ ۴-۵-۳: نفی شخصیت پرستی
۳۹ ۵-۴-۵-۳: نهضت علیه جهل و تقلید
۳۹ ۶-۴-۵-۳: دعوت به دینداری بر پایه تعقل و تحقیق
۳۹ ۷-۴-۵-۳: دعوت به توحید ره آورد انبیاء
۴۳ نتیجه گیری

فصل چهارم : چالش های فراروی توسعه ی فرهنگ دینی

- ۴-۱: انسان ۴۵
- ۴-۲: جامعه ۴۶
- ۴-۳: جریانهای معارض با دین ۴۷
- ۴-۴: ضعف کار بردی نظریه های دینی ۴۷
- ۴-۵: برخورد نا آگاهانه با اقشار مختلف مردم ۴۸
- نتیجه گیری ۵۰

فصل پنجم : وضعیت موجود فرهنگ دینی در دهه اول انقلاب

- ۱-۵ : اهمیت مذهب در بین مردم ۵۲
- ۱-۱-۵ : عوامل آسیب رسان و اخلال گر فرا ملی در تخریب فرهنگ دینی ۵۳
- ۲-۱-۵: عوامل اقتصادی آسیب رسان به فرهنگ دینی ۵۴
- ۳-۱-۵: عوامل فرهنگی و اخلاقی مؤثر در تضعیف فرهنگ دینی ۵۵
- ۴-۱-۵: حوزه فرهنگ عمومی و تأثیر فرهنگ های غیر دینی ۵۷
- نتیجه گیری ۵۸

فصل ششم : مروری بر مهمترین چالشهای دهه سوم در حوزه های اندیشه ، فرهنگ دینی

- ۱-۶ : شکاف بین تغییر ها و تدبیرها ۶۰
- ۲-۶: اشکال در حراست از حکومت دینی ۶۲
- ۳-۶: موانع و مقتضیات فردی تربیت و دین ۶۵
- ۴-۶ : ارزیابی عملکرد جمهوری اسلامی در دفاع از مبانی نظری انقلاب اسلامی ۶۷
- ۱-۴-۶: دعوی سپری شدن عصر دین و ضرورت آن ۶۷
- ۷-۶: ارزیابی مدیریتی جمهوری اسلامی و کار کرد آن ۶۸

- ۷۰ ۱-۷-۶: آسیب مفهوم شناختی تربیت اسلامی
- ۷۱ ۲-۷-۶: آسیب شناسی تربیت دینی رسمی در غفلت از تربیت دینی غیر رسمی
- ۷۲ ۸-۶: آسیب شناسی فرهنگ دینی با تأکید بر دو دهه نظام اسلامی
- ۷۳ ۱-۸-۶: ضرورت شناخت فرهنگ های معاصر
- ۷۴ ۲-۸-۶: نقش عوامل آسیب رسان و اخلال گر فرا ملی در تخریب فرهنگ دینی
- ۷۵ ۳-۸-۶: عوامل آسیب رسان و مخرب حوزه داخلی
- ۷۷ ۴-۸-۶: عوامل مخرب تأثیر گذار سیاسی بر فرهنگ دینی
- ۷۹ ۵-۸-۶: عوامل فرهنگی و اخلاقی مؤثر در تضعیف فرهنگ دینی

۸۰ نتیجه گیری

فصل هفتم: آسیب شناسی توسعه فرهنگ دینی و راهکارهای اصلاحی آن

- ۸۲ ۱-۷: ضرورت شناخت درست آسیب ها
- ۸۲ ۳-۷: ضرورت اصلاح روش برخورد با مسائل فرهنگی
- ۸۵ ۱-۳-۷: ضرورت توجه به تحول عصر و نسل
- ۸۶ ۲-۳-۷: ضرورت پذیرش اصل آزادی فکری و بیان و قلم و احزاب
- ۸۷ ۳-۳-۷: ضرورت مقابله هوشمندانه با دشمنان آزادی

۹۳ نتیجه گیری